ډاکتر محمد ابراهیم شینواری ۲۰۱۰/۰۷/۱۳م

بهرنۍ مرستې: سېروم که سِنډروم

د کابل کنفرانس په درشل کې د دې موضوع څېړل ډېر ضروري برېښي، چې موږ پوه شو؛ څه ډول مرستو ته په کومو شرایطو اړتیا لرو

تر دوهمي نړیوالي جګړې وروسته شتمنو هیوادونو له بیوزلو ملتونو سره ۲،۳ ټریلیونه (دوه زره درې سوه بیلیونه) ډالر مرستې کړې دي، چې یوازې یو ټریلیون (زر بیلیونه) ډالر د امریکا متحده ایالاتو برخه ده، خو د ملګرو ملتونو د سروې ګانو له مخې هغه ۷۰ هیوادونه چې بهرنۍ مرستې اخلي؛ تر پرونه نن ډېر بیوزلي او نیستمن دي؛ او ۴۳ هیوادونه یې د ۱۹۷۰ په نسبت بد تر شوي دي.
دا ډېره عالي انساني خبره ده چې وسمن له بې وسو سره مرسته وکړي، او هر انسان د بل انسان په غم غمجن شي، خو په عمل کې لا هم زیاترو انسانانوپه زیاتره ظاهري ښو هېلو کې پټي توطیې پټې کړې دي. ښې هیلې او غوښتنې باید د پاکو، اغیزمنو او له فساد څخه پاکو حکومتونو د جوړلو سره موازي لاړې شي. د بامهارته کارکوونکو موجودیت، د قانون حاکمیت او د ملکیت د لرلو حق، باید ټولو ته موجود وي، او دا باید یقیني شي چې بهرنۍ مرستې د ملا ماتوونکو شرطونو سره یو ځای نه وي .
د بیوزلو هیوادونو لپاره بهرنۍ مرستې کله کله ډېرې ضرور وي، او بې له هغو د بې وزلو او اسیب لیدلو وګړو ژوند له منځه ځي، لکه تر جګړو او طبیعي آفاتو وروسته او د خطرناکو ناروغیو، اپیډیمي ګانو او د مهاجرتونو او بې ځایه کیدنو په وخت کې . خو انساني وروروولي او بشري همدردي لا اوس هم زیاتره خواږه شعارونه دي او د بشري مرستوتر نوم لاندې زیاتره د هغو هیوادونو ګټې په پام کې نیول کیږي؛ چې مرستې ورکوي. بیوزلو هیوادونو ته بهرنۍ مرستې زیاتره:

- له سختو شرایطو سره تړلې وي، او شتمن هیوادونه غواړي خپلې پالیسی ګانې پر بیوزلو هیوادونو وتپي .
- زیاتره مرستې د وسلو او مهماتو د اخستلو لپاره ورکول کیږي. د وسلو اخستلو لپاره نظامي مرستې ډېرې ملا ماتوونکې دي، او زیاتره د میلیټارستي سیاستونو لپاره ورکول کیږي. امریکا به بهرنیو اردوګانو ته د امریکایي وسلو د اخستلو لپاره دغه ډول مرستې له ۵۰۰ میلیونو نه ۵۰۰۰ میلیونو ته لوړې کړې .
- پر شتمنو هیوادونو د بیوزلو وابستګي رامنځته کوي، او دې ته یې اړ کوي چې له مرسته کوونکو هیوادونو نه خریداري وکړي، چې څو چنده ګراني وي. (زیاتره له۲۵ نه تر ۴۰ سلنې پورې ګراني وي). د HIV/AIDS درمل په افریقا کې له محلي سوداګرو نه په یو کال کې ۳۵۰ ډالر لګښت لري، خو د مرستو په بدل کې امریکایي درمل ۱۵۰۰۰ ډالر بیه لري.
- سیمه ایز مارکېټونه تر اغیزې لاندې راولي او داخلي تولیدات زیانمنوي . مثلا : اریتریا کولای شول په خپلو داخلي امکاناتو د سړکونو شبکه وغزوي، خو چې بهرنۍ مرستې یې تر لاسه کړې، نو انجینر، کارپوه، مشاور او کارګر پرې هم د بهر نه تحمیل شول، چې ورته ډېر ضرر ناک وو. د امریکا ٪۷۰ مرستې له دې سره تړلې دي، چې د دوی تولیدات به اخلي .
- مرسته اخستونکي هیوادونه د شتمنو هیوادونو د فرهنګ او ارزښتونو منلو ته مجبوروي .
- دمرسته ورکوونکو هیوادونو د مالیه ورکوونکو په زیان وي، او پانګوالو ته یې ګټه رسیږي .
- اروپایي اتحادیه خپلې مرستې له تروریزم سره جګړې ته ځانګړې کوي (هغه څه چې تعریف نه لري، یا تعریف شوی نه دی).
- پر عراق د یرغل پر مهال امریکا د امنیت شورا ځینې غړي (کامیرون، ګوینا او اکوادور) دې ته مجبور کړل چې د امریکا په ګټه رایه ورکړي، که نه د دغو هیوادونو تجارت او مرستې زیانمنیدې .
- د بهرنیو مرستو تر ٪۵۰ زیاتې خیالي مرستې (Pantom Aid) دي او په عمل کې هیڅ وجود نه لري .

په ۱۹۷۰ کال کې ملګرو ملتونو پرېکړه وکړه چې شتمن هیوادونه به د خپلو ټولو تولیداتو (GNP_ Gross National Production or GNI – General National Income) ٪۰،۷ بیوزلو ملتونو او هیوادونو ته ورکوي، خو تر اوسه لا دغه وعدې نه دي پوره شوې. په ۲۰۱۵ کې چې د MDG (د ملګرو ملتونو د زریزې هدفونه) بایدتر لاسه شي، داسې نه ښکاري چې شتمن هیوادونه به خپلې ژمنې تر ۴۵ کلونو وروسته (په ۲۰۱۵ کې) هم پلې کړي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

د ډالرو د شمیر په حساب د امریکا متحد آیالات د جدول په بر سر کې، خو د سلني له مخي په تر ټولو ټیټه برخه کې دي، یاني د ۰،۷ پر ځای یې یوازې ۰،۱۸ مرستي کړي دي . ددې پر خلاف د سلني له مخي سویډن د جدول په سر کې دی . دا ټولې مرستي تر هغو پیسو کمي دي، چې پانګوالو هیوادونو لویو کمپنیو ته تخفیفونه ورکړي دي .
د ملګرو ملتونو د دویمي پراختیایي لسیزې د نړیوالي پراختیایي ستراتیژۍ له مخي باید دغه مرستي:

- بې قیدوشرطه وي،
- کم تر کمه د ضروري شیانو د رانیولو لپاره وکاریږي،
- د ټولنیزې او اقتصادي ودې سبب شي،
- د مرسته اخستونکو هیوادونو ملي حاکمیت او خپلواکي تر اغیزې لاندې را نه ولي،
- د اوږدي مودې لپاره وي؛ او د اغیزو تداوم یې یقیني وي،

خو په عمل کې لا هم:

- بهرنۍ مرستي د مرسته ورکوونکو هیوادونو ستراتیژیکې ګټي تامینوي،
- په مرسته اخستونکو هیوادونو کې د پیاوړو وګړو او ګروپونو د ګټو د تضمین لپاره پکاریږي،
- د ناسمو بیو لرونکي شیان پرې اخستل کیږي.

مشهور اقتصاد پوه ویلیام استرلي په دې باور دی چې بهرنۍ مرستي د بېوزلو هیوادونو د پراختیا او انکشاف پروسه ټکنۍ کوي . دې وایي چې لویدیځ په تیرو پنځوس کلونو کې ۲،۳ تریلیونه ډالر د بیوزلو هیوادونو سره د مرستي په نامه لګولي دي، خو په دی نه دي توانمن شوي، چې یو ماشوم د ۱۲ سنتو په بدل کې د ملاریا له امله له مړیني وژغوري، یوې کورنۍ ته د ۴ ډالرو په بیه پشه خاني برابرې کړي او په درې ډالرو د میندو ژوند وژغوري، چې د هغوی له امله هر کال لس میلیونه ماشومان مري. د ملګرو ملتونو د سرمنشي تر لاس لاندې د ټولنیز او اقتصادي کونسل مشر جو انتونیو اوکامپو هم په دې اند دی چې دغه ډول مرستي د بېوزلو هیوادونو د انکشاف مخه نیسي، او د خصوصي سکټور زیاتره مرستي پانګوالو ته رسیږي.
افغانستان ته د بهرنیو مرستو د سیلاب په راپیلیدو له ټولو سره دا هیلې وې، چې ډیر زر به هیواد آباد او ولس به نیکمرغه شي. خو پوه نه وو چې ۸۰٪ مرستي به بیرته په ډیر مرموز ډول هغو هیوادونو ته ځي، چې مرستي ورکوي، او په پاتي ۲۰٪ کې به نیمي غلا کیږي، پاتي به نیمي د مامورینو تنخوا او یوازې ۵٪ به خلکو ته رسیږي . په دې پیسو به عادي ټیکه داران په دوبی، واشنګټن، لندن او نورو ښارونو کې ځمکي او جایدادونه اخلي، خو بیوزلي افغانان به نور هم بیوزلي کیږي، او د نوي مصرفي کلچر تر بار لاندې به یې ملا نوره هم ماتیږي.
په ځینو هیوادونو کې چې حکومتونه یې مسلکي او با کفایته دي، له بهرنیو مرستو ښه او اغیزمنه ګټه اخلي، او یوازې هغه مرستي جذبوي، چې د دغو هیوادونو له دوامدار انکشاف سره مرسته کوي او د نتیجو تداوم یې حکومتونه ساتلی شي.
د هندوستان هیواد اوسني لومړي وزیر من موهن سنګ ډیرې داسې پروژې رد کړې دي، چې دغه ځانګړنې یې نه درلودې . په بنګله دیش کې هم ډیرې بهرنۍ مرستي په نوښتیزو پروژو لګول شوي او د دې مخنیوی شوی دی، چې تر ښو یې بدې اغیزې زیاتي وي.
کله چې انسان ناروغ وي درملواو سیروم ته ضرورت لري .بهرنۍ مرستي باید هم یوازې دشدیدې اړتیا له مخي واخستل شي، لکه سیروم چې د ناروغتیا په وخت کې اخستل کیږي، خو که نورې اړخیزې اغېزې یې تر ګټو زیاتي وي، نو بیا د سنډروم شکل غوره کوي، چې د ټولني د ژوند بیلابیلي برخې زیانمنوي، (سنډروم د ناروغیو د نښو نښانو یوه داسې مجموعه وي، چې د بدن بیلابیل سیستمونه یې نیولي وي او رغیدل ترې ډیر ګران وي) په دغه صورت کې باید له بهرنیو مرستوپرهیز وشي.
د هیوادونو د دایمي ثبات لپاره دا ضرور ده چې پخپلو پښو د ودریدو تمرین وکړي . اوس زموږ هیواد په بهرنیو مرستو دومره تکیه دی چې که دغه مرستي ودریږي، نو د دولت او حکومت زیاتره سیستمونه به ونړیږي او سقوط به شي . ددې لپاره هم له اوسه ډیرې دقیقې پالیسي ګاني جوړل پکار دي، او د مفکرو مغزو او فعالو خواخوږو مشرانو همغږۍ ته ډیره شدیده اړتیاده .
هیڅ هیواد په بهرنیو مرستو پوره پرمختګ نه دی کړی، یوازې هغو ملکونو سم پرمختګ کړی دی، چې له بهرنیو مرستو پرته یې پخپلو پښو د ودریدو کوښښ کړی او تعهد او کلکه ژمنه یې کړې ده، چې ځان جوړوي.

پای

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ